

FORORD

„Klinisk Psykiatri“, 3. udgave, er omfattende ændret, men har bevaret sit hovedfokus på det kliniske arbejde: undersøgelse, diagnostik og behandling af mennesker med psykiske lidelser. De overordnede referencerammer er ICD-10, fænomenologisk psykopatologi samt evidensbaseret behandling. For at undgå en forarmning af klinisk praksis beskrives en bred vifte af psykopatologiske fænomener udover de nødvendige symptomlister fra ICD-10.

Indledningsvis præsenteres psykiatriens komplekse sygdomsbegreb, klassifikationsproblemer og diagnostiske dilemmaer i det nye kapitel om „Psykiatriens teoretiske fundament“. I forlængelse heraf følger endnu et nyt kapitel, „Bevidsthed“, hvori der både redegøres for psykiatriens forhold til filosofien og for en række filosofiske begreber af særlig betydning for psykiatriens kliniske praksis. Nyskrevne er også kapitlerne om de psykiske lidelsers epidemiologi, dissociative og somatoforme tilstande, samt om psykiatrisk genetik.

Kapitlerne vedrørende organiske psykiske lidelser, psykiske lidelser forårsaget af psykoaktive stoffer, skizofreni, affektive sindslidelser, angsttilstande, spiseforstyrrelser, personlighedsforstyrrelser og seksuelle afvigelser, selvmord, transkulturel psykiatri og retspsykiatri er skrevet af nye forfattere eller opdaterede, blandt andet i overensstemmelse med referenceprogrammer fra Sundhedsstyrelsen.

Lærebogen henvender sig til medicinstuderende og til læger i postgraduat uddannelse, til andre sundhedsfag-studerende og som et postgraduat opslagsværk blandt andet for praktiserende læger. Det er bogens ambition at samle den bedst opnåelige viden for at styrke den kliniske ekspertise og præstation. „Klinisk Psykiatri“ er ikke et kortfattet kompendium, men derimod en omfattende indføring i den kliniske psykiatris baggrund, erkendelsesmæssige dilemmaer og aktuelle status, hvorved det er vores håb at kunne inspirere og motivere kommende kolleger til at arbejde indenfor psykiatrien.

De sygdomsrelaterede kapitler kan læses uafhængigt af hinanden, idet diagnostik, epidemiologi og behandling er beskrevet selvstændigt for hver enkel gruppe lidelser. Der er gennemgående kun få litteraturhenvisninger i teksten, men der er herudover tilføjet supplerende litteratur efter hvert kapitel.

Noget teoristof er anført med petit til orientering for særligt interesserede. For at opnå ensartethed i teksten anvendes „han“ som det kønsuppecifikke ord for patient, også indenfor psykiske lidelser, som optræder hyppigere hos kvinder.

OLE MORS
PER KRAGH-SØRENSEN
JOSEF PARNAS

INDHOLD

FORORD

KAPITEL 1

- Psykiatriens teoretiske fundament: Sygdomsbegreb,
klassifikation og diagnostik 29
Per Kragh-Sørensen, Josef Parnas og Ole Mors

KAPITEL 2

- Bevidsthed – et grundlæggende emne i psykiatrien 77
Dan Zahavi og Josef Parnas

KAPITEL 3

- Psyriske lidelsers epidemiologi 103
Ole Mors

KAPITEL 4

- Organiske psyriske lidelser 119
Per Kragh-Sørensen og Anette Lolk

KAPITEL 5

- Psyriske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget
af psykoaktive stoffer 215
Rabun Rosenberg

KAPITEL 6

- Skizofreni, skizotypisk sindslidelse, paranoide psykoser,
akutte forbigående psykoser samt skizoaffektive psykoser 247
Josef Parnas og Birte Glenthøj

KAPITEL 7	
Affektive sindslidelser	361
Per Kragh-Sørensen og Lars Vedel Kessing	
KAPITEL 8	
Angsttilstande	447
Raben Rosenberg	
KAPITEL 9	
Belastningsrelaterede, dissociative og somatoforme samt relaterede tilstande	481
Per Fink	
KAPITEL 10	
Spiseforstyrrelser	519
Kristian Rokkedahl	
KAPITEL 11	
Personlighedsforstyrrelser og seksuelle afvigelser	531
Alv Dahl	
KAPITEL 12	
Selv mord og selvmordsforsøg	575
Merete Nordentoft	
KAPITEL 13	
Transkulturel psykiatri	595
Marianne C. Kastrup	
KAPITEL 14	
Retspsykiatri	613
Peter Kramp	
KAPITEL 15	
Psykiatrisk genetik	663
Ole Mors	
STIKORDSREGISTER	681

INDHOLDFORTEGNELSE

KAPITEL 1			
PSYKIATRIENS TEORETISKE		Multifaktoriel ætiologi	42
FUNDAMENT: SYGDOMSBEGREB,		Strukturanalyse og diatese-	
KLASSIFIKATION OG DIAGNOSTIK	29	stress-modellen	42
Det psykiatriske sygdomsbegreb	29	Validitet og reliabilitet	43
Sygdomsklassifikationens udvikling	31	Psykiatriske datas validitet (gyldighed)	43
Psykosebegrebet	32	De psykiatriske datas reliabilitet	
Operationelt i ICD-10 og DSM-IV	32	(pålidelighed)	44
Det kliniske, fænomenologiske		Brug og misbrug af den psykiatriske diagnose	45
psykosebegreb	33	Aktuel klassifikation: ICD-10 og DSM-IV	46
Spektrumbegrebet	35	ICD-10-kriterierne omfatter ikke	
Klassifikationsmodeller	36	hele sygdomsbilledet	47
Essentialisme og konstruktivisme		ICD-10: praktiske og kritiske aspekter	48
(nominalisme)	37	ICD-10's multiaksiale diagnostik	49
Monotetisk diagnostik	38	Kort om DSM-IV	50
Polytetisk diagnostik og		Det diagnostiske interview	50
operationelt kriterium	38	Den diagnostiske proces	50
Prototypisk diagnostik	38	Psykiatrisk fænomenologi	52
„Aktuarisk“ diagnostik		Generelt om psykiatrisk interviewteknik	55
(sandsynlighedsbaseret diagnostik)	39	„Det kliniske indtryk“	55
Konceptuelle rammer	39	Det diagnostiske interview, praktiske	
Kausalitet og kausale modeller	39	aspekter	56
Den forklarende reduktionistiske		Forberedelse af interviewet	57
tilgang	40	Den indledende del	57
Den psykologiske kausalitet:		Etablering af kontakt	57
„mental causation“	41	Uddybning af anamnese	59
		Manglende sygdomsindsigt	59

Akut indgriben	60	Varianter af monisme	80
Diagnostiske overvejelser	60	Bevidsthedens grundstrukturer	84
Spørgeteknik	61	Selvbevidsthed og	
Samtalens afslutning	61	førstepersonsperspektivet	85
Interviewets enkelte komponenter	61	Intentionalitet	89
Begyndelse og identifikation af		Bevidsthedsfeltet	91
henvendelsesårsag	61	Kropslighed	93
Præsentationsklagen	62	Tidslighed	96
Social anamnese, personlig udvikling,		Intersubjektivitet	98
personlighedstræk, familieanamnese	62	Konklusion	100
Aktuelle psykiske lidelser	62		
Tidligere tilfælde af psykisk lidelse	63	KAPITEL 3	
Legemlig helbredstilstand	63	PSYKISKE LIDELSERS	
Objektiv psykiatrisk bedømmelse	63	EPIDEMIOLOGI	103
Bevidsthedstilstand	64	Indledning	103
Orientering og hukommelse	66	Evidensbaseret klinisk praksis	104
Stemmingsleje og affektpræg	66	De grundlæggende måleenheder i	
Psykomotorik	66	psykiatrisk epidemiologi	105
Sprogbrug og tankegang	66	Komorbiditet	107
Adfærd i forbindelse med		Forekomst af psykiske lidelser	108
abnorme sanseoplevelser	66	Identifikation af risikofaktorer	113
Kognitivt funktionsniveau	66	Hvordan finder man en risikofaktor	114
Kontaktformen	67	Hvordan måler man en risiko?	114
Legemlig undersøgelse	67	Lad os bo på landet	115
Resumé, diagnostiske overvejelser og		„Shit happens“	116
tentativ behandlingsplan	67		
Specielle interviewsituationer	68	KAPITEL 4	
Den mistroiske, garderede patient	68	ORGANISKE PSYKISKE LIDELSER	119
Den tilbagetrukne, psykotiske patient	68	Demenssyndromet	119
Den truende, aggressive patient	69	Definition, afgrænsning	120
Den suicidale patient	71	Epidemiologi	120
Psykiatrisk tilsyn på somatisk afdeling	72	Det kliniske billede	121
Samtale med pårørende	74	Præsentationsmåde	121
		Kognitive forstyrrelser ved demens	124
KAPITEL 2		Hukommelsesbegrebet	124
BEVIDSTHED – ET GRUNDLÆGGENDE		Indlæring og hukommelse	125
EMNE I PSYKIATRIEN	77	Genkaldelse og genkendelse	127
Filosofi og psykiatri	77	Sprogforstyrrelser (afasi)	127
Forskellige begreber om bevidsthed	79	Stedsansen	128
Sjæl-legeme-problemet	80		

Opmærksomhedsfunktionen	128	Det kliniske billede	148
Eksekutiv dysfunktion	129	Diagnostik, diagnostiske procedurer	
Svigtende sygdomsindsigt og		og differentialdiagnostik	151
-erkendelse	130	Ætiologi og patogenese	153
Apraksi	130	Risikofaktorer for udvikling af	
Manglende erkendelse af		Alzheimers sygdom	154
sanseindtryk – agnosi	131	Behandling	155
Tækningsforstyrrelse	131	Behandlingsstrategier	156
Emotionelle forandringer	132	Transmittersubstitution	156
Social adfærd er beskrevet ovenfor	132	Kliniske effekter	157
Adfærdsforstyrrelser og andre psykiske		Vurdering af effekt af den	
symptomer ved demens (BPSD)	132	medikamentelle behandling	158
Aggression	133	Sammenfattende om medikamentel	
Neurologiske udfaldssymptomer	134	behandling	159
Fokale hjernesyndromer	134	Vaskulær demens	159
Definition, afgrænsning	134	Definition og afgrænsning (F01)	159
Frontallapssyndromet (F07)	135	Epidemiologi	160
Parietallapssyndromet	136	Det kliniske billede	160
Occipitallapssyndromet	136	Det kliniske billede ved de vigtigste	
Temporallapssyndromet	136	kategorier af vaskulær demens	161
Diagnose, differentialdiagnostik, ætiologi,		Sammenfatning af det kliniske billede	162
patogenese og diagnostiske procedurer	137	Diagnostik, diagnostiske procedurer	
Differentialdiagnostik	138	og differentialdiagnostik	162
Normale aldersrelaterede kognitive		Den diagnostiske udredning	164
ændringer	138	Ætiologi og patogenese	165
Delir	138	Risikofaktorer for udvikling af	
Fokale hjernesyndromer	139	vaskulær demens	165
Ikke-organiske tilstande	139	Behandling	165
Ætiologi og patogenese	140	Demens ved andre sygdomme (F02)	166
Undersøgellesprogram ved		Definition og afgrænsning	166
demensudredning	140	Frontotemporal demens	166
Diagnostisk udredning	140	Definition og afgrænsning	166
Basalt udredningsprogram	141	Epidemiologi	167
Generelle forhold og retningslinjer	142	Det kliniske billede	167
Specialiseret udredningsprogram	142	Sammenfattende om det kliniske	
Opfølgning af patienterne	145	billede	168
Demenssygdommene (F00-F03)	146	Diagnostik, diagnostiske procedurer	
Epidemiologi	147	og differentialdiagnostik	169
Alzheimers Sygdom (F00)	148	Differentialdiagnostik	169
Definition og afgrænsning	148	Ætiologi og patogenese	169
Epidemiologi	148	Behandling	170

Demens ved Creutzfeldt-Jakobs sygdom (F02.1)	170	Definition og afgrænsning	179
Definition og afgrænsning	170	Epidemiologi	179
Epidemiologi	170	Det kliniske billede	179
Det kliniske billede	171	Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	179
Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	171	Ætiologi og patogenese	179
Ætiologi og patogenese	171	Behandling	180
Behandling	171	Posttraumatisk demens	180
Subkortikale neurodegenerative demenssygdomme	172	Definition og afgrænsning	180
Definition og afgrænsning	172	Det kliniske forløb	180
Demens ved Huntingtons sygdom (F02.2)	172	Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	180
Definition og afgrænsning	172	Subduralt hæmatom	180
Epidemiologi	172	Behandling	181
Det kliniske billede	172	Endokrine og metaboliske forstyrrelser	181
Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	173	Infektioner i centralnervesystemet	181
Ætiologi og patogenese	173	Demens ved aids (F02.4)	182
Behandling	174	Definition og afgrænsning	182
Demens ved Parkinsons sygdom (F02.3)	174	Epidemiologi	182
Definition og afgrænsning	174	Det kliniske billede	182
Epidemiologi	174	Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	182
Det kliniske billede	174	Ætiologi og patogenese	182
Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	175	Behandling	182
Ætiologi og patogenese	175	Generelle behandlingsprincipper ved demens	183
Behandling	175	Psykofarmakologisk behandling	183
Andre subkortikale demenssygdomme	175	Psykosocial intervention	185
Lewy body-demens (LBD)	176	Retslige forhold – demens og jura	185
Definition og afgrænsning	176	Kørekort og demens	186
Epidemiologi	176	Delir (F05)	187
Det kliniske billede	176	Definition og afgrænsning	187
Diagnostik, diagnostiske procedurer og differentialdiagnostik	176	Epidemiologi	187
Ætiologi og patogenese	177	Risikofaktorer	187
Behandling	177	Det kliniske billede	188
Sekundære demenssygdomme (F02.8)	178	Påvirket bevidsthedsniveau	188
Definition og afgrænsning	178	Bevidsthedsuklarhed	188
Normaltrykshydrocefalus	179	Forstyrret virkelighedsoplevelse (perceptionsforstyrrelser)	189
		Ændringer i tænkningen	190
		Hukommelse og orientering	190

Ændringer i psykomotorikken	191	Diagnostik, diagnostiske procedurer	
Somatiske ledsagesymptomer	192	og differentialdiagnostik	205
Akut delir	192	Ætiologi og patogenese	206
Diagnostik, diagnostiske procedurer		Anoksisk hjerneskade	207
og differentialdiagnostik	194	Andre former for amnesi	208
Tidlige tegn	195	Patogenese	210
Fuldt udviklede tilfælde	195	Permanent anterograd amnesi	210
Diagnostiske procedurer	195	Forbigående monosymptomatisk	
Differentialdiagnostik	195	amnestisk fase	211
Organiske tilstande	195	Afgrænset amnesi efter overstået	
Demens	195	amnestisk syndrom	211
Øvrige organiske hjernesyndromer	196	Længerevarende amnestisk fase	
Ikke-organiske tilstande	196	(tågetilstand)	211
Skizofreni	196	Behandling	211
Akutte, forbigående psykotiske			
tilstande	196	KAPITEL 5	
Dissociative tilstande	196	PSYKISKE LIDELSER OG	
Affektiv psykose	196	ADFÆRDSMÆSSIGE	
Ætiologi, patogenese og prognose	196	FORSTYRRELSER FORÅRSAGET	
Ætiologi	196	AF PSYKOAKTIVE STOFFER	215
Patogenese	198	Afgrænsning og definition	215
Prognose	198	Psykiske lidelser og adfærdsmæssige	
Ætiologiske og patogenetiske forhold		forstyrrelser forårsaget af alkohol	217
af særlig betydning hos ældre	198	Afgrænsning og definition	217
Social isolation og		Epidemiologi	217
bevægelseshæmning	198	Det kliniske billede	218
Medicinske og kirurgiske sygdomme	199	Alkoholintoksikation (rus)	218
Cerebrovaskulære forhold	199	Patologisk rus	218
Farmakologiske forhold	199	Abstinensstilstande	219
Cerebral funktionsevne	199	Delirøs abstinensstilstand (delirium	
Behandling	200	tremens)	219
Sanering af medikamenter	200	Alkoholafhængighedssyndrom	219
Basal homeostase	200	Wernickes syndrom eller encefalopati	220
Observation	201	Korsakoffs syndrom eller	
De ydre rammer	201	amnestisksyndrom	221
Medikamentel behandling	201	Andre psykotiske tilstande	221
Organisk amnestisk syndrom (F04)	202	Alkoholhallucinose	221
Definition og afgrænsning	202	Paranoid psykotisk tilstand	
Epidemiologi	202	(alkoholisk paranoia)	221
Det kliniske billede	202	Alkoholisk demens	221

Somatiske skader	222	Rehabilitering	231
Centralnervesystemet	222	Behandling: kontroversielle emner	231
Det perifere nervesystem	222	Totalabstinens versus kontrolleret	
Mave-tarm-kanal og lever	222	alkoholindtagelse	231
Kredsløbet	222	Matchningshypotesen	231
Muskelsystemet	222	Forløb	231
Endokrine organer	222	Forebyggelse	232
Huden	222	Psykelige lidelser og adfærdsmæssige	
Knoglemarv	222	forstyrrelser forårsaget af sedativa-hypnotika	232
Det føtale alkoholsyndrom	223	Definition og afgrænsning	232
Sociale konsekvenser	223	Epidemiologi	232
Diagnostik, differentialdiagnostik	223	Det kliniske billede	232
Klinisk undersøgelse	223	Afhængighedssyndrom	233
Skalaer	223	Seponeringssyndrom	233
Laboratorieundersøgelser	224	Behandling	233
Andre undersøgelser	224	Forebyggelse	234
Ætiologi og patogenese	224	Psykelige lidelser og adfærdsmæssige	
Arvelige faktorer	224	forstyrrelser forårsaget af andre	
Personlighed og psykopatologi	225	psykoaktive stoffer	234
Patofysiologi	226	Definition og afgrænsning	234
Alkohol	226	Epidemiologi	234
Afhængighedssyndrom	226	Det kliniske billede	235
Wernickes encefalopati	226	„Bad trip“	235
Demens	226	„Flashback“	235
Behandling	227	Psykotisk tilstand	235
Medikamentel behandling af		Residuale eller sent indsættende	
komplikationer	227	psykotiske tilstande	235
Rusen	227	Somatiske komplikationer	235
Abstinensstilstande	227	Hiv-infektion og aids	236
Wernickes encefalopati	229	Sociale konsekvenser	236
Medikamentel forebyggelse af		Farmakologisk inddeling	236
misbrug	229	Opioider	236
Disulfiram (Antabus)	229	Centralstimulantia (inkl. kokain)	237
Acamprosat	230	Cannabis	237
Naloxone	230	Hallucinogener	237
Behandling af grundlæggende		Ecstasy	238
psykopatologi	230	Fencyklidin	238
Psykoterapi	230	Inhalantia (volatile hydrokarboner)	238
Kognitiv terapi	230	Andre former for misbrug og afhængig-	
Minnesota-behandling	230	hed	239
Andre psykoterapiformer	230	Diagnostik og differentialdiagnose	239

Behandling	240	Subjektive grundsymptomer	262
Akutte intoksikationer	240	Selvforstyrrelser	262
Abstinensstilstande	240	Perpleksitet	268
Generelt	240	Ambivalens	269
Ved opioider	240	Emotionelle forstyrrelser	270
Centralstimulantia inkl. kokain	241	Subjektive opmærksomhedsforstyrrelser	
Misbrug per se	241	og perceptionsforstyrrelser	271
Metadonvedligeholdelsesbehandling	241	Forstyrrelser i oplevelsen af kognitionen	273
Gravide misbrugere	242	Tankeinterferens og tab af	
Ætiologi og patofysiologi	242	målrettethed	273
Indlæring	242	Tvangsagtig grublen og	
Neurobiologi	243	perseveration	273
Individ	243	Tankemylder	273
Socialt miljø, samfund	243	Tankeblok	274
Forløb og prognose	244	Ikke-afatiske forstyrrelser af den	
Forebyggelse	244	impressive og ekspressive	
		sprogfunktion	274
		Andre forstyrrelser i oplevelsen af	
		kognitive processer	274
KAPITEL 6		Forstyrrelser af motorik og handlinger	275
SKIZOFRENI, SKIZOTYPISK		Coenestasier	275
SINDSLIDELSE, PARANOIDE		Forstyrrelser i tidsoplevelsen	275
PSYKOSER, AKUTTE FORBIGÅENDE		Andre kognitive symptomer	276
PSYKOSER SAMT SKIZOAFFEKTIVE		Tvangsfænomener og beslægtede	
PSYKOSER	247	forstyrrelser	276
Definitioner, afgrænsning og epidemiologi	247	Impulsion	278
Det kliniske billede	248	Overlødighed	278
Symptominddeling	248	Magisk tænkning	279
Grundsymptomer: autisme som et		Neurokognitive dysfunktioner	279
overordnet fænomen	250	Psykotiske symptomer	280
Ekspressive grundsymptomer	254	Vrangforestillinger og andre forstyrrelser	
Kontaktforstyrrelser	254	i tankeindholdet	280
Affektforstyrrelser	255	Definition og klinisk beskrivelse	280
Formelle tankeforstyrrelser	256	Vrangforestillinger i henhold til tema	282
Definition	256	Influensfænomener	283
Typologi af formelle		Systematisering, dimensioner og	
tankeforstyrrelser	257	sygdomsindsigt	284
Evaluerings af tænkningens form	259	Bizarre vrangforestillinger	286
Tanke og sprog	260	Primære vrangforestillinger	
Skizofrene forstyrrelser i den		og vrangstemning	287
pragmatiske semantik –		Sekundære vrangforestillinger	289
kommunikationsforstyrrelser	261		

Fejlidentifikationssyndromer	290	Metaboliske bivirkninger	327
Hallucinationer	290	Farlige bivirkninger	328
Definition og klinik	290	Indikationer for antipsykotisk medikamentel behandling	328
Psykiatrisk vurdering af klager over somatiske sansninger	292	Udredning/kontraindikationer	329
Verbale hallucinationers genese: ændret bevidsthedsorganisation	293	Præparatvalg	330
„Perceptioner uden stimuli“	294	Den akutte psykotiske fase og stabiliseringsfasen	333
Katatone symptomer	296	Vedligeholdelsesfasen/den stabile fase	333
Bevidsthedsforstyrrelser	298	Administrationsform	335
Pseudoneurotiske og pseudopsykopatiske billeder	298	Behandling af akut psykotisk uro hos patienter inden for det skizofrene spektrum	335
Misbrug	298	Behandlingsresistens	336
Suicidal, selvmutilerende og kriminell adfærd	300	Behandling af ældre patienter med antipsykotika	337
Diagnostiske kriterier	300	Psykoterapi	338
Skizofreni	300	Familiebehandling	340
Diagnostiske subtyper	301	Miljøbehandling	341
Skizotypisk sindslidelse	305	Social behandling	342
Forløb ved skizofreni	307	Vedvarende paranoide psykotiske tilstande	343
Præmorbid fase	307	Enkel Paranoia	343
Den initiale prodromale fase	308	Definition	343
Forløb	309	Det kliniske billede	343
Forløbsmønstre og copingforsøg	311	Den paranoide projektion	346
Differentialdiagnose	312	Diagnose	348
Skizofreni og skizotypisk sindslidelse	312	Epidemiologi, ætiologi og patogenese	349
Skizofreni og organiske tilstande	312	Psykologiske mekanismer	349
Skizofreni, nervøse lidelser og personlighedsforstyrrelser	313	Skam og skyld	350
Skizofreni og affektive lidelser	313	Freud og den latente homoseksualitet	350
Ætiologi	313	Almene mekanismer ved dannelsen af vrangforestillinger	351
Genetiske forhold	316	Kognitive modpoler: hebefreni (disorganiseret skizofreni) og paranoia	351
Andre ætiologisk relevante forhold	317	Behandling	352
Patogenese	318	Induceret psykose (folie à deux)	352
Sygdomsmodel	319	Akutte og forbigående psykoser	353
Behandling	319	Afgrænsning og definition	353
Biologisk behandling af skizofreni og paranoide psykoser	320	Epidemiologi	353
Behandling med antipsykotika	320		
Virkningsmekanismer	320		
Bivirkninger	325		

Det kliniske billede	354	Tilbagevendende (periodisk)	
Behandling	355	depression (F33)	383
		Definition og afgrænsning	383
		Psykotisk depression	383
		Diagnostiske procedurer	384
		Kvantitative rating scales	384
		Rating scales for depression	385
		Hamiltons depressionsskala	
		(HAM-D ₁₇)	385
		Montgomery-Åsberg-skalaen	
		for depression (MADRS)	386
		Vedvarende (kroniske) affektive tilstande	387
		Cyklotymi (F34.0)	387
		Dystymi (F34.1)	388
		Subgrupper af depressionstilstande	388
		Andre affektive sindslidelser eller	
		-tilstande (F38)	388
		Blandingstilstand, enkeltepisode	
		(F38.00)	388
		Kortvarige depressive episoder,	
		tilbagevendende (F38.10)	388
		Årstidsrelateret depression og	
		atypisk depression	389
		Puerperal depression	389
		Komorbiditet mellem depression og	
		andre psykiske lidelser samt somatiske	
		sygdomme	390
		Depression ved somatisk sygdom	390
		Kardiovaskulær sygdom	391
		Parkinsons sygdom	391
		Epilepsi	391
		Andre somatiske sygdomme	391
		Organisk depressiv sindslidelse (F06.32)	392
		Depression og den ældre patient	392
		Er prævalensen af depression hos	
		ældre hyppigere end hos yngre?	392
		Er diagnosen svær at stille hos ældre?	393
		Klinisk billede	393
		Er det kliniske billede ved	
		depression hos ældre forskelligt	
		fra det, der ses hos yngre?	393
KAPITEL 7			
AFFEKTIVE SINDSLIDELSER	361		
Almen del	361		
Grundbegreber	361		
Følelser eller emotioner?	361		
Affekter	362		
Humør	362		
Temperament	362		
Den maniske episode	363		
Definition og afgrænsning	363		
Ikke-psykotiske symptomer	363		
Psykotiske symptomer	364		
Det kliniske billede	364		
Den hypomane episode	366		
Definition og afgrænsning	366		
Depressiv episode	367		
Definition og afgrænsning	367		
Ikke-psykotiske symptomer	367		
Psykotiske symptomer	368		
Det kliniske billede	368		
Blandingstilstand	372		
Definition og afgrænsning	372		
Det kliniske billede	373		
Klassifikation af affektive sindslidelser	373		
Historie	373		
Specifikdel	374		
Bipolar affektiv sindslidelse	374		
Definition og afgrænsning	374		
Epidemiologi	375		
Det kliniske billede	376		
Diagnostik og differentialdiagnostik	377		
Forløb og prognose	379		
Ætiologi og patogenese	379		
Depressive tilstande	380		
Definition og afgrænsning	380		
Depression	382		
Epidemiologi	382		

Kønsforskelle ved depression	393	Alternativer til litiumbehandling	410
Søvn og depression	393	Antikonvulsiva	410
Diagnostik og differentialdiagnostik	394	Valproat	410
Udredningsprocedurer	395	Carbamazepin	411
Parakliniske undersøgelser	395	Lamotrigen	411
Forløb og prognose	396	Antipsykotika	412
Ætiologi og patogenese	398	Behandling af mani	412
Familiestudier	398	Gennembrudsmani hos patient i	
Tvillingestudier	398	behandling	412
Adoptionsstudier	398	Let til moderat mani hos patien-	
Diatese-stress-modellen for depression	399	ter, som ikke er i behandling med et	
Risikofaktorer for udvikling af		stemningsstabiliserende middel	413
depression	399	Svær mani	413
Sammenfatning	400	Behandling af blandingstilstand ved	
Neurobiologiske hypoteser	400	bipolar affektiv sindslidelse	413
Neurotransmittere		Behandling af rapid cycling	414
(monoaminteorien)	401	Behandling af bipolar depression	414
Serotoninsystemet	401	Profylaktisk behandling af bipolar	
Noradrenalsystemet	402	sindslidelse	414
Dopaminsystemet	402	Forebyggelse af selvmord	415
Sammenfatning	403	Psykologisk behandling	415
Hypothalamus-hypofyse-binyrebark-		Behandling af depression	416
aksen (HPA-aksen) og corticotropin-		Generelt om depressionsbehandling	416
releasing hormone (CRH)	403	Behandlingsprincipper	417
Lokalisationsteorier	404	Antidepressiva	417
Psykologiske forklaringsmodeller	404	Inddeling af antidepressiva efter virk-	
Sammenfatning	406	ningsmekanisme (farmakodynamik)	417
Behandling af affektive sindslidelser	406	Neurotransmitter reuptake inhibitors	417
Behandling af bipolar affektiv		Adrenerge receptorhæmmere	417
sindslidelse	406	Mono-aminooxydase-hæmmere	
Generelt om behandling	406	(MAO-H)	419
Behandlingsprincipper	407	Andre betydningsfulde forhold	419
Litium	407	Bivirkningernes farmakodynamik	419
Dispenseringsformer	407	Farmakokinetik	420
Virkningsmekanisme		TCA	420
(farmakodynamik)	407	SSRI-præparater	420
Farmakokinetik	407	SNRI, NARI og NaSSA	421
Absorption	407	Plasmakoncentrations monitorering	421
Elimination	408	Bivirkninger og toksicitet	422
Interaktioner	408	TCA	422
Praktiske kliniske retningslinjer	408	SSRI	423

SNRI, NARI OG NaSSA	425	Behandlingsantal og frekvens	437
MAO-H og RIMA	425	Indikationer for tvangsbehandling	437
Litium og antikonvulsive lægemidler	425	Vedligeholdelsesbehandling	437
Antipsykotika	426	Bivirkninger	438
Retningslinjer for behandling med antidepressiva	426	Anterograd amnesi	438
Behandling af akut depressiv episode (akutfasen)	426	Retrograd amnesi	438
Baggrunde for førstevalg af psykoterapi	426	Neuropatologiske forandringer	438
Behandlingsrefraktær depression	428	Kombination af ECT og psykofarmaka	439
Kombination af to antidepressive lægemidler	429	Kontraindikationer	439
Augmentering af antidepressiv behandling	429	Monitorering med ekg	439
Vedligeholdelsesfasen	429	Transcranial magnetic stimulation (TMS), vagus nerve stimulation (VNS), magnetic seizure therapy (MST), deep brain stimulation (DBS)	440
Profylaktisk behandling med antidepressiva	429	Psykologisk behandling af depression	441
Medikamentel behandling hos ældre	430	Virkning af psykoterapeutiske behandlingsformer	441
Depressionstype, sygdomsgrad, bivirkningsprofil og terapeutisk effekt	431	Andre behandlingsmetoder	442
Fysisk helbred og antidepressiva	432	Lysbehandling	442
Behandling af depression ved samtidig somatisk sygdom	432	Søvnbehandling	442
Depression og iskæmisk hjertesygdom	432	Fysisk træning og akupunktur	442
Apopleksi og depression	433	Organisering af depressionsbehandling	443
Behandling af depression under graviditet og puerperal depression	434	KAPITEL 8	
TCA-præparater	434	ANGSTTILSTANDE	447
SSRI-præparater	434	Definitioner og afgrænsning	447
Antipsykotika	435	Angsttilstande	447
Nonfarmakologisk somatisk behandling af affektive sindslidelser	435	Normal angst	447
Elektrokonvulsiv terapi (ECT)	435	Sygelig angst	448
Indikation for ECT-behandling	436	Epidemiologi	449
Generelle indikationsområder	436	Prævalens og sygdomsrisiko	450
Specifikke indikationsområder	436	Debutalder	450
Depression	436	Kønsforskelle	450
Mani	436	Demografiske og psykosociale forhold	451
Akutte delirøse tilstande	437	Livskvalitet	451
		Brug af sundhedsydelser	451
		Konklusion	451
		Klinik	451

Angstsymptomer	452	Fase 2: Angstreducerende metoder	471
Specifikke angstilstande	453	Fase 3: Adfærdsændring gennem eksponering	472
F40.0 Agorafobi	453	Fase 4: Tilbagefaldsforebyggelse	473
Diagnostiske kriterier	453	Psykodynamisk psykoterapi	473
F40.1 Socialfobi	454	Medicinsk behandling	473
F40.2 Enkelfobi	455	Antidepressiva	474
Undergrupper	456	Anxiolytisk virkning	474
F41.0 Panikangst	457	Tvangssymptomer	474
F41.1 Generaliseret angst	458	Affektive symptomer	474
F42 Obsessiv-kompulsiv tilstand (OCD)	459	Behandlingsprincipper	474
Komorbiditet og differentialdiagnose	460	Benzodiazepiner	474
Andre angstilstande	460	Angstdæmpende effekt	474
Depression	461	Psyriske bivirkninger	475
Misbrug	461	Afhængighedssyndrom	475
Personlighedsforstyrrelser	461	Sammenfatning	475
Somatiske sygdomme	461	Buspiron	475
Forløb og prognose	462	Pregabalin	476
Ætiologi og patogenese	462	Antipsykotika	476
Diatese-stress-modellen	462	Antihistaminer	476
Genetisk disposition	462	Betareceptorblokerende præparater (betablokkere)	476
Sårbarhedsfaktorer	464	Psyoterapi og/eller medicinsk behandling	477
Konklusion	464		
Neurobiologi	464	KAPITEL 9	
Neuroanatomi og fysiologi	464	BELASTNINGSRELATEREDE,	
Angstreaktion	464	DISSOCIATIVE OG SOMATOFORME	
Tvangsfænomener	465	SAMT RELATEREDE TILSTANDE	481
Synaptisk transmission	466	Almindelige symptomer ved belastninger	481
Hormoner	466	Fysiske symptomer	481
Udvikling og neuroadaptation	466	Emotionelle symptomer	481
Psykologi	467	Kognitive symptomer	481
Psykodynamiske teorier	467	Sygdomsopfattelse og sygdomsadfærd	482
Indlæringspsykologiske teorier	468	Helbredstjek og rådgivning	482
Kognitive psykoterapeutiske teorier	469	Naturlige reaktioner på livsbegivenheder og belastninger	483
Behandling	471	Reaktioner på svær belastning og tilpasningsreaktioner	484
Information, rådgivning og undervisning	471	Tilpasningsreaktioner	484
Psyoterapi	471		
Kognitiv psykoterapi	471		
Fase 1: Vurdering	471		

Akut belastningsreaktion	485	Kognitiv adfærdsbehandling	501
Behandling	485	Behandlingens mål	501
Posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD)	486	Engagement i og motivering for behandling	501
Definition, klassifikation og afgrænsning	486	Psykoedukation	501
Epidemiologi	486	Fysiske symptomer og symptomattribuering	501
Klinisk billede	486	Alternative tanker og adfærd	501
Diagnose og differentialdiagnose	487	Adfærd og coping	502
Behandling	487	Sammenhæng mellem symptomer og belastninger	502
Somatoforme og dissociative tilstande samt andre funktionelle syndromer	488	Familien og det sociale netværk	502
Vurdering og klassifikation af fysiske symptomer	488	Behandlings- og hjælp søgende adfærd og håndtering af læger	502
Vurdering af patienten med funktionel lidelse	489	Psykofarmakologisk behandling	502
Før mødet med patienten	489	Hypokonder tilstand eller helbredsangst	503
Mødet med patienten	490	Definition, klassifikation og afgrænsning	503
Holdning til henvisningen og behandling	490	Epidemiologi	503
Aktuelle fysiske klager	490	Klinisk billede	504
Udløsende omstændigheder	490	Diagnose og differentialdiagnoser	505
Aktuelle og tidligere emotionelle og adfærdsmæssige klager	490	Dysmorfofobi og hypokondre vrangforestillinger	506
Patientens egen sygdomsforståelse	490	Ætiologi	506
Forventninger til behandling og udredning	490	Behandling	506
Objektiv somatisk	491	Kognitiv adfærdsbehandling	506
Somatiseringstilstand og relaterede funktionelle lidelser	491	Psykofarmakologisk behandling	507
Definition, klassifikation og afgrænsning	491	Dissociative tilstande (konversionstilstande)	507
Epidemiologi	492	Definition, klassifikation og afgrænsning	507
Klinisk billede	493	Epidemiologi	507
Diagnose og differentialdiagnose	496	Klinisk billede	507
Ætiologi	497	Genfundne erindringer	508
Behandling og management	498	Diagnose og differentialdiagnose	509
Ikke-specialiseret behandling	499	Ætiologi	510
Den somatiske specialafdeling og speciallæge	499	Behandling	510
Almen praksis	499	Factitious disorder og Münchhausens syndrom (selvpåført sygdom – sygdomsefterligning)	511
Specialistbehandling	501	Factitious disorder	511
		Münchhausens syndrom	512
		Factitious disorder by proxy	

(Münchhausen's syndrome by proxy)	513	Deskriptive kendetegn	539
Simulering	513	Deskriptiv diagnostik	541
Behandling	513	Dynamisk diagnostik	542
Fysiske symptomer og sygdomsbekymring ved anden psykisk lidelse	514	Lette og svære personlighedsforstyrrelser	542
Sygdomsbekymring, sygdomsaggraving, patologisk sygdomsadfærd ved somatisk lidelse	515	Karakterneurosebegrebet	542
		Psykopati	544
		Borderlinebegrebet	546
		Sygelig selvoptagethed	547
		Epidemiologi og komorbiditet	549
		Ætiologi og patogenese	550
		Arvelige faktorer	550
		Hjerneorganiske forhold	551
		Temperamentsmæssige forhold	551
		Neurobiologiske forhold	552
		Den psykosociale udvikling i barndommen	552
		Kulturelle forhold	553
		Modningsfaktorer	553
		De enkelte personlighedsforstyrrelser	553
		Gruppe A: De excentriske	553
		Gruppe B: De dramatiske	555
		Gruppe C: De ængstelige	558
		Differentialdiagnostik	559
		Forløb og komplikationer	560
		Behandling af lette personlighedsforstyrrelser	561
		Behandling af svære personlighedsforstyrrelser	562
		Seksuelle afvigelser	564
		Epidemiologi	566
		Ætiologi og patogenese	567
		Diagnostik	567
		Differentialdiagnostik	568
		Forløb og behandling	568
		Kønsidentitetsforstyrrelser (transseksualitet)	569
KAPITEL 10		KAPITEL 12	
SPISEFORSTYRRELSER	519	SELMORD OG SELVMORDSFORSØG	575
Afgrænsning og definition	519		
Diagnostiske kriterier for nervøs spisevægring (anorexia nervosa)	519		
Diagnostiske kriterier for nervøs spiseanfaldstilbøjelighed (bulimia nervosa)	520		
Epidemiologi	521		
Klinisk billede	521		
Diagnostisk udredning og differentialdiagnostik	523		
Ætiologi og patogenese	523		
Behandling	524		
Behandling i primærsektor	524		
Hospitalsbaseret ambulant behandling	525		
Behandling under indlæggelse	527		
KAPITEL 11			
PERSONLIGHEDSFORSTYRRELSER OG SEKSUELLE AFVIGELSER	531		
Personlighedsforstyrrelser	531		
Heksen	531		
Personligheden	533		
Personlighedstræk	533		
Patologiske personlighedstræk	535		
Hvor går grænsen?	536		
Stabilitet og forandring	537		
Mødet med den personlighedsforstyrrede	537		
Klassifikation	538		

Definition	575	Psykofarmaka	609
Forekomst af selvmord	576	Terapi	609
Teorier om selvmord	577	Perspektiver	610
Selv mord i forskellige grupper	580		
Selv mord og psykisk sygdom	581		
Selv mord og somatisk sygdom	582	KAPITEL 14	
Selv mordsforsøg	582	RETSPSYKIATRI	613
Registrering af selvmordsforsøg	584	Retspsykiatri	613
Selv mord ophobes i familier	584	Strafferetspsykiatri	613
Selv mordsmetoder	584	Kriminalforsorgen	614
Selv mordstanker	587	Fængsler og arresthuse	614
Bedømmelse af selvmordsrisiko	588	Forvaring	616
Risikofaktorer for selvmord efter		Kriminalforsorgen i frihed	618
selvmordsforsøg	590	Personundersøgelser	619
Selv mord på afdelingen	590	Pensioner	619
Forebyggelsesklinikker og anden		Benådning	619
behandling	591	Psykisk syge kriminelle	620
Selv mord og offentligheden	591	Retspsykiatriens organisation	622
		Ambulante mentalundersøgelser	622
		Lovregler	622
KAPITEL 13		De psykiatriske særforanstaltninger	624
TRANSKULTUREL PSYKIATRI	595	Ikke-sindssyge, psykisk afvigende	
Indledning	595	kriminelle	629
Historisk udvikling	595	Unge	630
Indvandrernes sociodemografiske		Mentalundersøgelse	630
baggrund	597	Farlighedsvurdering	633
Definitioner	597	Psykiske lidelser og kriminalitet	634
Sygdomsopfattelser	598	Retslægerådet	638
Diagnostiske overvejelser	599	Retslægerådets arbejdsform	638
Migrationsbelastninger	600	De retspsykiatriske sager	639
Kontakt og kommunikation	601	Civilretspsykiatrien	639
Psykiske lidelser	602	Lov om anvendelse af tvang i	
Kulturbundne syndromer	602	psykiatrien	640
Det skizofrene spektrum og		Psykiatrilovens kapitel 1	
andre psykotiske ikke-affektive lidelser	603	– lovens område m.v.	641
Affektive lidelser	605	Psykiatrilovens kapitel 2	
Somatoforme lidelser	606	– almindelige bestemmelser	641
Misbrug	607	Psykiatrilovens kapitel 3	
Traumatisk betingede lidelser	607	– frihedsberøvelse	642
Suicidier og parasuicidier	608	Psykiatrilovens § 5	642
Behandling	608	Psykiatrilovens § 6	644

Psykiatrilovens § 7	646	KAPITEL 15	
Psykiatrilovens § 8	648	PSYKIATRISK GENETIK	663
Psykiatrilovens § 9	648	Psykiatrisk genetik – en historisk oversigt	663
Psykiatrilovens § 10	649	De klassiske genetiske undersøgelser	664
Psykiatrilovens kapitel 4 – tvangsbehandling	649	Familieundersøgelser	664
Psykiatrilovens kapitel 4a – Udskriv- ningsaftaler og koordinationsplaner	650	Tvillingeundersøgelser	664
Psykiatrilovens kapitel 5 – fiksering m.v.	651	Adoptionsundersøgelser	665
Psykiatrilovens kapitel 6 – tvangsprotokol og obligatorisk efterprøvelse	651	Nedarvningsmønstrer	666
Psykiatrilovens kapitel 7 – psykokirurgiske indgreb	651	Molekylærbiologiske metoder og genetisk-epidemiologiske design	667
Psykiatrilovens kapitel 8 – patientrådgivere m.v.	652	Baggrund og terminologi	667
Psykiatrilovens kapitel 9 – underretning og klagevejledning m.v.	652	Genetisk-epidemiologiske design til at kortlægge (sygdoms)gener	668
Psykiatrilovens kapitel 10 – klageadgang og domstolsprøvelse	652	Genomet under lup:	
Psykiatrilovens kapitel 12 – patienter indlagt i henhold til strafferetlig afgørelse	653	koblingsundersøgelser	670
Afslutning	653	Et stærkere forstørrelsesglas:	
Andre civilretspsykiatriske opgaver	654	associationstudier	671
Værgemål	655	Nyopdagede strukturelle mutationer ved skizofreni	672
Værgemålslovens § 5	655	Konklusion på de genetiske undersøgelser	672
Aftalehabilitet	657	Gen-miljø-interaktion ved psykiske lidelser	673
Testamentshabilitet	658	Genetisk disponerede reagerer stærkere på belastende livsbegivenheder	673
Sterilisation og kastration	659	Hvem er i særlig risiko for at udvikle depression efter belastende livsbegivenheder?	674
Sterilisation	659	Hvorfor er nogle børn modstandsdygtige over for voldelig og psykosocialt belastet opvækst og andre ikke?	675
Kastration	659	Hvem er cannabismisbrug i	

ungdommen særligt farligt for?	675	Perspektiver for genomisk medicin	678
Farmakogenetik i psykiatrien – et		Genetisk rådgivning	678
sidste eksempel på gen-miljø-		Patienternes forventninger og	
interaktion	676	holdninger	679
Antidepressiv, medikamentel			
behandling	676		
Behandling af skizofreni med		STIKORDSREGISTER	681
antipsykotika	677		